Jack London _ Ademden Önce
LONDON
76 yılında John iffıth Chaney tyla Amerika'da San Francisco'da doğan Jack London, annesi tarafından büyütüldü, London soyadını annesinin ikinci eşinden aldı. Çocukluğu ve ilkgençlik çağı yoksulluk içinde geçen ndon, denizcilik ve •serilik yaptı. Ama lönemde dünya edebiyatının başyapıtlarının neredeyse tamamını umuştu. 1894 ında serserilikten ;uklanıp hapse idi. Düzenli bir itim almamış nasına rağmen şefe ve edebiyat uyarak kendisini Jiştirdi. 1898'de sadece yazarak hayatını kazanmaya karar verdi. İlk kitabı 1900'de yayımlanan yazar, üç yıl sonra basılan Vahşetin ığrısı ile büyük ün zandı. Sosyalist rti üyesi de olan ek London yaşında öldü.
ROMAN
Düşlerim
Görüntüler! Görüntüler! Görüntüler! Neyin ne olduğunu öğrenmeden önce, düşlerimi dolduran bu görüntülerin nereden çıktığını, kendi kendime sorar dururdum, çünkü, günlük yaşamımda, bunların benzerini bile görmüş değildim. Bu görüntüler düşlerimi karabasanlara çevirerek, çocukluk dünyamı öylesine altüst ettiler ki, en sonunda beni hemcinslerimden farklı, lanetlenmiş, anormal bir yaratık olduğuma inandırdılar.
Payıma düşen mutluluğu yalnızca günbo
Kulak'm dostluğunun, Hızlı'mn sıcak sevgisinin, Kızılniz.
En iyisi olayları çocukluğumdan başlayarak anlatmak. Ufacık bir veletken uykuya dalmadığım saatlerde diğer çocuklardan farkım olmazdı, uyku saatlerinde ise, işler tersine giderdi. Uzaklardan, çok uzaklardan kaynaklanan anılarım yüzünden uykum uzun süre bir kâbustan farksızdı. Düşlerim, çok seyrek, soluk bir mutluluk ışığıyla aydınlanmış, genellikle tüm analizleri aşan garip ve yabancı korkular, derin izlenimler bırakmıştı.
deki yumruları incelerken, bu ağacı uykumda defalarca gördüğümü acıyla hatırlıyordum. Çok sonraları kayın, porsuk, defne ağaçlarını görür görmez birbirinden ayırdığımda da hiç şaşırmamıştım. Onları uzun zamandan beri tanıyor ve düşlerimde her gece görüyordum.
Sizin de saptadığınız gibi, yukarda anlattıklarım "düşler, yalnızca gündüz görülenlerin, geceleri şu ya da bu şekilde ortaya çıktaklıklı bölgelerde dolaşarak, bu kara meyvelerden tıkmdığımı hatırladım. Annem bir tabak yaban mersini verdi. Kaşığımı daldırdım, ama meyveyi ağzıma götürmeden, tadını biliyordum. Doğrusu hiç hayal kırıklığına uğramı bulmuştum.
Bu sonsuz ormanlarda, beni korkulara salan karanlıklarda kimbilir kaç zaman dolaştım! Sürekli kovalanan ben, ürkek yaratık, en hafif bir sesten irkiliyor, gölgemden bile korkuyor; sinirlerim yay gibi gergin, postumu kurtarma kaygısıyla tabanlan yağlamak için tetik duruyordum. Çünkü ormandaki tüm yırtıcı hayvanlara yem olabilirdim; onlar yaklaşınca ben de panik içinde, var gücümle kaçıyordum.
Sirk'e götürüldüğümde beş yaşındaydım. Eve hasta dönmüştüm. Ama suçu ne fıstıkta, ne de kar helvasında buluyordum. Öykümü anlatmama izin verin. Tam çadıra girdiğimiz sırada heybetli bir kükreme yeri göğü inletremesine karşı kayıtsız kalabalığı gösterirken, korkacak bir tehlike bulunmadığını söyleyerek bana yeniden cesaret verdi.
lann altında korkudan titreyen ve çığlıklar atan şu zavallı yaratıklardan biriyim.
Bu boz hayvanı, kafesin parmaklıkları arasında çaresiz görünce öfkemi daha fazla tutamadım. Dişlerimi göstererek, yüzümü buruşturarak, anlaşılmaz çığlıklarla, hapishanesinin önünde dans etmeye başladım. (' Artık büyüklerimin gözü iyice korkmuştu. :. Annem:
— Bu ufaklık hasta, dedi.
— Sinir krizi geçiriyor, diye ekledi.
Gerçeği onlara hiçbir zaman söylemedim, hâlâ da bilmezler. Doğru belirlediğimi sandığım bu olgu: Çift kişilikli olduğum konusunda ağzımı çok sıkı tutmuştum.
O akşam, yılan oynatıcısından sonra, sirkten görüp gördüğüm bu oldu; düşler arasındaki yaşamımda gördüklerim, gerçek yaşamımda da ortaya çıkınca heyecanlanmış; sinirden, sıfın tüketerek eve götürülmüştüm.
Az önce ağzımın sıkılığından söz etmiştim. Yalnız bir kez, arkadaşlanmdan birine, benim gibi, sekiz yaşındaki bir çocuğa, sırrımı açayım dedim. Düşlerimden esinlenerek, bir zamanlar yaşadığıma kesinlikle inandığım, kaybolan dünyadan tablolar canlandırdım; ona, tarih öncesi çağlann korkulannı, Dünilerden, hortlaklardan söz etti. Benim aptalca düşlerime güldü. Bunun üzerine daha fazlasını anlattım, ben anlattıkça o daha çok gülüyordu. Bütün bunlann gerçek olduğuna yemin ettim; o zaman bana garip garip bakmaya başladı. Yetmiyormuş gibi, serüvenlerimi oyun arkadaşlanmıza öylesine şaşırtıcı biçimde anlattı ki, sonunda hepsi bana kaçık gözüyle bakmaya başladı.

Bu acı deney bana ders olmuştu. Ben aramızda yeni yanlış anlaşmalar doğmadan ölümcüllüğünü yi14bakın bu kanıt önemlidir
16lannı hesaba katmayı unutuyorlar. Yalnız tek kişiliğe sahip olduklannı düşünerek kendi kişilikleriyle diğerini kanştınyorlar, bu öncülden hareketle, akıp giden yüzyıllar boyu yaşadıklarını sanıyorlar.
İşte burada yanılıyorlar! Yeniden doğuş söz konusu değildir. Zaman zaman kendimi, daha genç bir dünyanın ormanlannda dolaşırken görürüm; aslında, bu görüntülerde gördüğüm kendim değil, benliğimle belli bekilerdeki atalarıma kadar uzanıyor. Konumuma az rastlansa da, bunun hiçbir şaşırtıcı yanı yok.
Bir de benim düşünce tarzımı izleyin: İçgüdü kalıtımsal bir anıdır. Âlâ! Öyleyse, siz, ben, biz... kaç kişiysek hepimiz, analarımızın babalarımızın anılarını alıyoruz, lasma" olarak adlandırdığı bu aracı, ırksal evrimin tüm anılarını korumakla görevlendirilmiştir. Bu anılar yıpranmış, hatta çoğu silinip gitmiştir. Ama bazı "Keimplosma" prototipleri daha çok anı taşımaktadır; ya da daha bilimsel bir deyişle: Bu plazmalar, soyaçemas'lanha* cevap vereceğim. Birincisi, hiçbir zaman parlak bir öğrenci olmadım; derslerde, değişmezcesine sondan birinci seçilirdim. Sporu lamalanna kadar uzanan geçmişle etkilen181920
Göz'le teke tek dövüşen kocaman bir adam olur ve öğle güneşinin yakıcı sıcaklığı altında, sakınarak akarsuya doğru süründüğümü görürdüm. Yıllarla ayrılan olaylar gözlerimin önünden birkaç saniyelik ya da dakikalık bir süre içinde geçit yapardı. Bu çılgınca olaylar dizisini pek fazla anlatmayacağım. Ergenlik çağına geldikten ve binlerce kez kâbus geçirdikten sonra, yalnızca düşlerimde açık seçik görmeye başladım. Zaman kavramı edindim; hatta, olayları ve olguları bağdaştırmaya başladım. Böylelikle benim, ya da alt ben'imin yaşadığı dönemde gördüğümüz şekliyle hiçbir zaman yeniden doğmayacak olan dünyayı yeniden oluştura22ve kesinlikle en canlı . muzun homurtusunu andıran ses gittikçe yaklaşıyor, hemen ardından, çalılıklar arasındaki gövdenin kıpırtısını fark ediyorum. Onun geçişiyle eğrelti otlan sallanıyor, kalın yaprak perdesi aralanıyor, pırıl pırıl gözbe23domuzu, düşünceli bir tavırla sallanıp duruyordu ki, yanımızda biri belirdi.
Annem büyük bir orangutanı ya da şempanzeyi andırıyor, ama bazı ayrıntılarda farklılıklar gösteriyordu. Bedeni daha iriyan, daha az kıllı, kollan daha kısa, bacakları daha uzundu. Doğanın verdiği tüylerden başka giysisi yoktu üzerinde. Ve size yemin ederim ki, öfkelendiği zaman yer gök inliyordu.
İşte böyle bir afet zuhur etmişti. Annem dişlerini gıcırdatıyor, korkunç mimikler yapıyor, dizi tiz çığlıklar atıyordu. ; •
Ahah!..
hâlâ kendisine asılı duran benle birlikte en azından onun, o günlerdeki babam olduğuna inanıyordummaymun, bununla birlikte ne tam insan, ne de tam maymun... Size, onu betimlemek olanaksız. Günümüzde, ona benzeyen bir tek yaratık yok. Babam, o döneme göre uzun bir boylu sayılırdı, ağırlığı da altmış kilo kadardı. Geniş ve yassı suratlıydı, çukura kaçmış, birbirlerine çok yakın gözlerinin üstündeki kaşları kapkalındı. Ufacık burnu
banlarına basarak yürüyemiyordu, çünkü ayaklan pençe gibiydi. Baş parmak kemiğinin diğer kemiklerle aynı uzunlukta olması gerektiği halde, küçük parmak misali onlardan aynlıyordu. İşte bu, onlara el görünüşünü veriyor, ağaçlara tutunmasını sağlıyor, ama tanyla göğsünü yumruklamak için zaman zaman duruyor, tek eliyle dala tutunuyor, üçdeki gizli yaşam ormandaki hava yolculuklarına karşı duyduğum arzuyla uyanıyordu.
Sonunda babam öfkeden kudurmuş bir halde bize ulaştı. Dudaklarını sarkıtıyor, tehdit eden gözlerle yabandomuzlanna tepeden bakıyor, köpek gibi uluyordu; kocaman köpek dişleri beni korkunç etkiliyordu.
Onun o tavrı yabandomuzlarmın öfkesini arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Dal parçalarını küçük küçük kınp, düşmanlarına fırlatıyordu. Hatta bir ara, tek eliyle tutunarak, onlara doğru ama onların ulaşamayacağı bir düzeyde eğildi. Babam, domuzlarla alay ederken, onlar da çaresiz bir öfke içinde dişlerini gıcırdatıyorlardı. Babam bununla da yetinmeyerek koca bir dal kopardı. Bir eliyle ve ayağıyla ağaca tutunarak bu yabanıl hayvanların sağrılarını ve burunlarını kamçıladı. Annemle benim bu spordan çok hoşlandığımızı söylemeye gerek yok.
Ama insan, en güzel şeyden bile bıkıyordu; gerçekten de çok geçmeden, babam alaycı alaycı gülerek, ağaçların arasında bize yol göstermeye başladı. İşte o zaman coşkumun dindiğini ve tekrar eski utangaçlığıma döndüğümü hissederek, boşlukta tırmanan ve sallanan anneme tütündüm. Dallardan biri annemin ağırlığıyla kınlıverdi. Annem büyük bir dıyan, dumanı üstünde domuz yağıydı. Bununla birlikte pekâlâ da canlı olan yabando29ırmakta boğularak mı, yoksa yılan

tarafından yutularak mı, ya da ihtiyar Kılıçduk. Somut nesnelerden başkasından söz etmiyorduk; çünkü, yalnızca somut nesneleri düşünüyorduk. Söyleyeceklerimizi daha çokme başvurur, düşüncesini hareketlerle renklendirerek, yeni sesi kezlerce yinelerdi.
İşte dil böyle gelişti. Kullandığımız birkaç ses, düşünmeye yeteneklerimizin yavaş yavaş gelişmesine yarıyordu. Böylelikle yeni düşüncelerimizin ifade edilmesi için yeni sesler bulma gerekliliği doğuyordu. Bazen ussal sınırlarımızı aşarak, soyutlamaya vardığımızda türdeşlerimizle anlaşmayı başaramıyorduk. O devirde dilin gelişimi alabildiğine yavaştı.
Ah inan olsun, şaşılacak kadar yalındık ama, yine de, bugün bilmediğimiz birçok şeyi biliyorduk. O zamanlar kulaklarımızı kıpırdatabilir, havaya dikebilir, istersek kafamızın kenarlarına yapıştırabilirdik. Kürek kemiklerimizin arasını hiçbir zorluk çekmeden kaşıyabilir, ayaklarımızla taş atabilirdik. Bu alıştırmayı defalarca yapmıştım: Dizlerimi gererek, kalçalarımın üzerinde katlanır, parmak uçlarımla değil, dirseklerimle toprağa dayanırdım. Kuş yuvalarında avlanmaya gelince... 20. yüzyıl çocuklarının bizi görebilmesini isterdim. Yumurtaları yalnızca toplamakla kalmıyor, onlan midemize de indiriyorduk.
Kulak'la dostluğumdan söz etmek istiyorum. Kuşkusuz, babamın ölümünden sonra ikinci bir eş alması nedeniyle, annemden çok küçük yaşta ayrılmıştım. Annemin ikinci eşiyle anılarım hem belirsizdi, hem de pek hoş değildi. Adam,; dış görünüşüyle kırılacak kadar inceydi; üstelik gevezenin tekiydi. Çenesinin düşüklüğüril^ hatırladıkça şimdi bile sinirlerim bozuluyor, püşünDüşük de bu fırsatları kolluyordu. Şimdiden söyleyeyim ki o devirde adlarımız yoktu. Öykümü açıklığa kavuşturmak için, ilişkide bulunduğum insanlara çeşitli adlar takıyordum ve sanırım sabık üvey babama en uygun bulduğum ad "ÇenesiDiş" çağırırdım.
Çenesilunduğunu görme zevkine erişirdim. Ne yazık ki, bu münakaşalar her zaman için bitmez tükenmez kavgalara yol açar ve bunların baş nedeni de ben olurdum.
Kuşkusuz, aile hayatım pek mutlu değildi. Bu cümleyi yazarken gülümsüyorum. "Aile Hayatım.?' Sözcüğün bugünkü anlamıyla "yuvam" yoktu. Bu deyimle açıklayabildiğim barınak değil, bir topluluktu. Bir evde değil, annemin gözetimi altında yaşıyordum. Annem nerede olsa otururdu, yeter ki akşam karanlığı çöktüğünde kendisini topraktan yukarda hissetsin.
Sürümüzün en ilerici bazı üyeleri ırmağın yukansındaki mağaralarda otururken oldukça ilkel olan annem, yaşamını ağaçlar üzerinde sürdürmeye devam ediyordu. Geri kafalı ve kuşkulu olan annem yapraklar arasında yuva kurmakla yetinirdi. Kendimize ait bir ağacımız, orada beğendiğimiz bir yuvamız vardı; bununla birlikte, karanlık çöktüğünde herhangi bir ağaçta barınıyorduk. Uygun bir çatal üzerine, dallardan sürgünlerden ve dalcıklardan oluşmuş bir döşeme yapardık. Pek iyi olmasa da bu yerleşim kocaman bir yuva görünümünü verir ve her seferinde şu farkı olurdu: Üstünde bir dam bulunurdu.
Ah! Bu dam ne günümüz insanının, ne de çağımızdan çok geride kalmış vahşilerin tasarladıkları damlara benzerdi; tünediğimiz
Düşük"e. Daha önce de söylediğim gibi, o, anneme ve bana aile hayatını zehir ediyordu. Aile hayatı derken, her yanından sular akan hava yuvasını değil, üçümüzün oluşturduğu insan grubunu kastediyordum. ÇenesiDüşük'ün sürekli kavga çıkarması yüzünden annem için üzüntü kaynağı olmuştum. Durum birden öyle kötüleşmişti ki, ailemi kesinlikle kendi isteğimle terk edecektim. Gelgelelim bağımsızlık hareketini gerçekleştirmekle duyacağım mutluluk bile çok görüldü. Ben gitmeye karar vermeden evimden kovuldum.
Yuvada yalnız bulunduğum bir gün ÇenesiDüşük yaban mersini toplamaya gitmişlerdi. Çenesiye titreye yuvanın bir köşesine büzüldüm. ÇenesiDüşük beni izledi; ben en uca ulaştım ve yapraklı küçük dallara geldim. Aşağılık ÇenesiDüşük nefretinin zaferini kutlayanesi38du. Yine de, bu, oldukça ciddi bir düşüştü, çünkü en azından bir hafta boyunca sakatlanmış bir kalçayla topalladım durdum.
Orada, çalılıkların arasında otururken içimi bir yalnızlık duygusu kapladı; artık, yuvamın olmadığının farkına varmıştım. Karar verdim; ne annemin ne de üvey babamın yanına dönecektim. Uzaklara kaçacak, ormanlarda tek başıma yuva kuracağım bir ağaç seçecektim. Yiyeceğe gelince, onu nereden bulacağımı biliyordum. Bir yılı aşkındır beslenmek için anneme bağlı değildim. O, bana yalnızca yardım ediyor ve beni koruyordu.
Yavaşça çalılıkların dışına doğru tırmandım. Arkama döndüm ve ağacın üzerinde sallanarak şarkısına devam eden ÇenesiDüşük'ten olabildiğince uzaklaşmak. Ağaçlara tırmanıyor, saatler boyu toprağa ayak basmadan bir çalanmayışımın rastlantı olduğunu kesinlikle biliyorum..
Düşük, ben ve benim gibi ilkel birkaç kişi daha bu çevrelerde barınıyorduk. Ana topluluktan uzakta yaşasak da, aynı sürünün öğeleriydik. Ayrıca bizi ayıran uzaklığın belirsiz olduğunu da ekleyeyim.

Sağda solda gezerek bir hafta geçirmiştim. Eğer doğrudan doğruya köye gitmiş olsaydım, bir saatten az bir zaman içinde yolu alırdım.
Ormanı geride bıraktım ve sarp yardaki mağaralarla, nehrin kıyısındaki boş alan ve suya inen patikalarla karşılaştım. Açık alanın
kilerin benden niye kaçtıklarını anlayamıyor
dan diğerine bağnşlar, karşılık vermeler duyulmaya başlamıştı. Bu acele ve karışıklık arasında gençlerin çoğu kendilerinkinden başka mağaralara sığınmışlardı; anneleri onları çağırıyor ama, adla seslenmiyorlardı, çünkü bireyleri ayırmaya yarayacak bu ayırıcıya henüz sahip değillerdi. Anneler kaygılarını ve öfkelerini, açığa vuracak çığlıklar atıyorlar, yavruları da onların sesini tanıyordu. Annem de beni böyle çağıracak olsaydı, sesini binlerce anneninkinin arasından seçebilir, o da aynı şekilde benim sesimi binlerce çocuk arasından ayırt edebilirdi.
Bu çağrılar, bir süre devam etti, ama insanlar mağaralardan çıkıp dolaşmayacak kadar tedbirliydi. Sonunda, biri aşağıya inmeye cesaret edebildi. Bu adam, sürünün bütün üyelerinde etkisini daha önce denemiş olduğu gibi benim yaşamımda da önemli bir rol oynayacaktı. Bu öykünün sayfalarında, ona Göz sözcüğün tam anlamıyla bir canavardı. İriyanydı, yüz kilodan fazlaydı. Tü Göz adındaki bu dev demir pençesiyle en ufak bir güç harcamaksızın onların kaslarını ya da kollarını kopanverir, beyinlerini sıGöz'ün kollarının altı, üstü, hatta kulaklarına kadar her yanı kıl içindeydi. Yalnızca el ayalarında, ayaklarının ve gözlerinin altında kıl yoktu. Son derece çirkindi, oynayan dudakları, sürekli sarkık duran alt dudağı, korkunç gözleriyle bir uyum sağlıyordu.İşte KızılGöz ihtiyatla mağarasından dışarı süzüldü ve aşağı indi. Benimle ilgilenmeden, çevreyi kolaçan etmeye başladı. Yürürken iki büklüm oluyor ve öylesine eğiliyordu ki, her Göz dört ayak üstünde çok güzel koşuyordu. O, bunda da bir istisna oluşturuyordu; bu dört ayak üzerinde yürüme özelliği onda kalıtsaldı.
Biz ağaçtaki yaşamdan, topraktaki yaşama geçerken tam bir evrim aşamasındaydık. Bedenimizde ve yürüyüşümüzde kuşaklar boyu çeşitli değişimlere uğruyorduk. Ama KızılGöz oldukça dikkatle ve sakınarak açık alanı bir boydan ötekine dolaştı, Göz, sürünün hiçbir tehlikeyle yüz yüze olmadığını anladı. Nehir boyunca bakışlarını gezdirdiği alanın kıyısından ayrıldı ve varlığımdan en ufak bir rahatsızlık hissetmeksizin bana doğru yöneldi. Rahat adımlarla yürüyerek geliyordu, yanıma yaklaştığında hiç uyarmadan ve görülmemiş bir hızla kafama bir yumruk indirdi. Dört metre havaya uçtum ve yan ölü halde yere serildim. Bununla birlikte mağaralardan yükselen vahşi kahkahaları hatırlıyordum. Bu, o devirde güzel bir şakaydı ve mağara halkı neşesini gürültülü bir tarzda gösteriyordu.
Sürüye kabul edilişim işte böyle olmuştu.
naklanmı göstererek çetede en güçlü kuvvetli görünene saldırdım... Bu DüşükKulak bu kaslan kullanamaz olmuştu.
Kavga eden iki çocuk gibi, birbirimize samızı çekiyor, yerde yuvarlanıyorduk. Ata biner gibi, üstüne çıkmayı başardım; bu benim için bir avantajdı. DüşükKulak benden bir yaş daha büyüktü, ama ben ondan daha öfkeliydim, bu yüzKulak benimle alay etti ve karanlıkta üzerime atlayarak beni yere devirdi ama, yeniden çarpışmayı göze alamayarak hemen kaçtı. Onunla, mağaranın girişi arasında kaldığımdan önümden geçtiğini görmemiştim; ne var ki artık mağarada olmamalıydı. Anlayabilmek için kulaklarımı dikmekle birlikte, bir türlü nerede olduğunu anlayamadım. Afallamıştım, çıkışa yöneldim ve dışarıda oturarak beklemeye başladım.
Düşüklelim, birkaç dakika sonra yanıma gelmiş benimle eğlenmeye başlamıştı. Bunun üzerine peşinden koştum; o, yeniden, mağaraya sığındı, ama onu izlemedim ve belirli bir uzaklıktan girişi daha iyi gözlemek için geri çekildim. Düşük48yordum, bir yere giriyor, oradan çıkmıyordu, sonra da onu sürekli yanımda, benimle alay ederken görüyordum. Böylece kavgamız giderek bir çeşit saklambaç oyununa dönüştü.
Bu oyunu zaman zaman ara vererek, tüm öğle sonrası sürdürdük ve aramızda dürüst bir arkadaşlık doğdu. Sonunda DüşükkuKulak köyü de gezdirdi. Sözcük dağarcığı pek zengin olmadığından, köyün gelenekleri ve görenekleri hakkında bilgi veremiyordu, ama onun hareketlerini inceledim ve oldukça yararlandım.
Ardından, Düşük49Kulak'ın ilk hareketi yan yan kaçmak ve çalılığın dibine sinmek oldu. İçgüdülerimin itimiyle hemen onu taklit ettim. Korkumuzun nedenini anlamak için kafamı kaldırıp baktım; KızılGöz'ün yaklaşmasını korku dolu gözlerle izliyorlar ve ona yol açmak için bir kenara çekiliyorlardı.
Gün batımıyla birlikte ortalık ıssızlaşıverKulak nerede yatacağımızı gösterdi; sarp yann en tepesinde, diğer mağaralardan daha yüksekte, aşağıdan görülmesi olanaksız olan küçük bir oyuğun başına gelmiştik. Düşük50Kulak'la birlikte geçirdiğim ilk geceyi izleyen sabah, dar ağızlı

mağaraların yararını öğrenme fırsatını edindim. Şafak sökmek üzereydi. KılıçKulak'la saklambaç oynadığımız geniş ağızlı mağaraya daldı.
düklerine inanmaya götürüyordu. Dar yank, bu yırtıcı hayvana geçit vermemiş olacak ki, KılıçDiş'inyalnızca onları örnek aldığım için değil, fakat aynı zamanda içgüdülerim, beni, onlardan farksız davranmaya zorladığı içindiş, bir süre bir mağaradan ikincisine girip çıkmaktan başka bir iş yapmadı. Bu
Diş'in dikkatini bize yöneltmiş, öfkesini daha da yoğunlaştırmıştı; KılıçDiş'in ise ayağı kayıyor ve boyuna aşağıya yuvarlanıyordu.
Cesaretimizi arttırmak için bir nara koyDiş bir kere daha saldınya geçti ve düşmeden önce en aşağıdaki mağaralardan birinin ağzına kadar ulaşmasına karşın içeriye giremedi. Kılıç53Diş, bu denli küçük ve zayıf yaratıklar tarafından asla böylesine küçük düşürülmüş değildi. Gülünç bir tavırla bize doğru dönmüş, sivri dişlerini çıkarmış, kuyruğuyla havayı dövüyor ve yanı başına düşen taşlan ağzıyla kaparak bize bakıyordu. Taşı fırlattığım sırada, kafasını kaldırdı ve taş, tam suratının ortasına isabet etti; kaplan öfke ve acıyla havaya sıçradı. Tekrar dört ayağının üstünde yere düştü. Bozgunun ağırlığıyla çökmüş, bunalmış olduğu halde gururunu kurtarmaya çalıştı ve taş yağmurumuzun altında, hızlı, mağrur adımlarla uzaklaştı. Açık alanın ortasına geldiğinde duraladı; bize, umutsuz, öfke dolu, aç gözlü bir bakış fırlattı; kayalığın üzerine sıkışıp kalmış ama erişilmez olan bizlerin simgelediği lezzetli yemekten vazgeçmek ve bomboş mideyle geri dönmek zorunda kalmasının ağrına gittiği açıkça belli oluyordu.
Onu, o durumda görünce alaya başladık, koca koca seslerle hepimiz kahkayı bastık. Oysa ki hayvanlar eğlence konusu olmaktan nefret ederler, hiçbir şey onları bunun kadar çileden çıkarmaz. Gülüşümüz, Kılış Diş'i öyle öfkelendirmişti ki, kükreyerek yeniden sarp kayalığa doğru, yöneldi. Aslında, bizim için, bundan iyisi can sağlığıydı. Mücadele son deDiş .aklına başına toplamakta ve taş yağmurundan kaçmakta gecikmemişti.
Ormanın kıyısında kaplanın nasıl bir görünümde olduğunu hâlâ çok iyi hatırlıyorum: Gözkapaklanndan birisi öyle şişmişti ki, açaDiş gözlerimizin önünde, ağaçların arasında kayboldu. Bunun üzerine, hepimiz gevezelik yansına girmişçesine yuvalanmızdan çıktık, sarp ya55lıçKulak, benden bir yaş büyük olmalıydı. Kısa yaşam öyküsünü anlatmasını sağlayacak hiçbir olanağa sahip değildi, ama annesini hiç görmediğimden, onun yetim olduğunu hemen anlamıştım. Sürümüzde babalık bağı pek az geçerliydi. Evlilik; ancak ilkel bir şekilde vardı ve en ufak bir tartışmada çiftler ayrılırdı. Günümüz insanı da aynı şekilde, ama yasal yoldan hareket ederek boşanma yöntemine başvurmaktadır. Bizim davranışlarımızı yasa yerine töre düzenlerdi. Ne var ki bu konuya ilişkin töreler de pek belirgin değildi.
ne yeni bir eş seçiyordu.
Mağaralara geldiğim ilk günlerden beri, fazlasıyla ilgimi çeken bir şey vardı: Bütün sürünün üzerinde, anlatılması güç bir korku dalgalanıyordu. İlk başlarda bana bu korku yön düşüncesiyle ilintili gibi gözükmüştü: Sürü, kuzeydoğuya diğer yönlerden daha sık bakıyor ve o zamanlarda yüzlerinde çok yoğun bir korku okunuyordu.
Düşük
Diş ya da Bozo zamana değin gördüğüm en büyük hayvanı58Diş ve sürüngenlerden daha korkunç olan felaketten korkmakta gecikmedim. , , ,7
Diş'in annesi mağarada oturuyordu, ama sonradan iki çocuk doğurunca, KınkDiş, mağaradan aynlmak istemiyor ve annesinin mağaradan aynldığı her kezde yeniden içeriye dalıyordu. Annesiyse geri döndüğünde KınkDiş'in iniltileri duyulurdu. Ardından iki ufaklık, ağabeylerini döven annelerine yardım ederler ve sonunda, KınkDiş açık alanın ortasında, yanm saat boyunca acı Kulak ve benimle birlikte oturmaya karar verdi. Mağaramız oldukça dardı, ama biraz sıkışınca üçümüz de sığışabiliyorduk. KınkKusekiz metrelik yüksekliklerden kendimizi aşağı bırakarak, daldan dala kovalamaca oynuyorduk. Şimdi, yaptığımız sıçramalan düşündükçe ürperiyoDiş bu sporda olağanüstü beceri gösteriyordu. Hep, ikimizden daha az "yakalanıyor", ne DüşükDiş, kaçmak için yerden yirmi metre yükseklikteki en yükDiş'i bulunduğu, yukardaki dalda kovaladığımızda, o, bize doğru dönüyor ve sallanmaya başlıyordu, tabii ki bu da ilerlememizi yavaşlatıyordu, ama bu sallanmanın bir başka amacı daha vardı, KınkDiş yan tarafa doğru dönerek, düşeceğini hesapladığı dala yüzü dönük olacak şekilde kendini hazırlardı. Dal ise, sarsıntının etkisi altında eğilir, bükülür, hatta bazen korkunç şekilde çatırDiş bu güç oyunu yaptığı sırada, ebe bendim. KınkşükDiş sallanDoğu'nun dehşeti gözlerimin önündeydi. Şaşırmıştım. Aslında, adam pek korkunç birine benzemiyordu. Kızıl
Kulak, Ateş adamlarını önceden de gördüğü için, hareket tarzları hakkında az da olsa bilgisi vardı.

Ateş adamı ona baktı, ağacın çevresinde bir çember çizdi. DüşükKulak onu taklit etmeye çalıştı, ama başaramadı. Ok havaya fırladı. DüşükKulak'a bir şey atıyordu, tıpkı eğlence olsun diye, daha önce aramızda yaptığımız gibi.
Oyun bir kaç dakika daha sürdü, ama DüşükDiş'e çevirmişti.
Birinci ok fırladı. KınkDiş'e isabet etmeden yaprakların arasında ıslık çalarak ve uçuşları sırasında belirli bir eğimle yere düştüler.
Ateş adamı yayını yeniden gerdi, konumunu değiştirdi ve birkaç adım geriledi. Sonra, kirişin vınıltısı duyuldu; ok, ileriye fırladı ve KınkDiş'in bedeninin her hareketinde bir görünüp bir kayboluyordu.
Hemen aşağıda, sallandığı daldan yirmi beş metre aşağıda, KınkDiş henüz ölmemişti, çünkü az sonra kıpırdanmaya, el ve ayaklaDiş'in kafasına çekiç gibi vurduğunu gördüm. Ve... gerisini hatırlamıyorum.
Çocukluğum boyunca, düşlerimin bu bölümünde korku dolu çığlıklarla uyanır ve çoğu kez annemi ya da dadımı başucumda buKulakla birlikte ormandan kaçışımızla başlar. Ateş adamı, KırıkKulak'la birlikte, panik içinde ağaçların arasında koşuyoruz. Sağ bacağım bana çok acı veriyor; Ateş adamının oku etimi yer yer yırtarak, saplanmış vaziyette duruyor. Yalnızca kasların yırtılması dayanılmaz bir .acı vermekle kalmıyor; ok, aynı zamanda koşuşumu engelliyor ve DüşükKulak'a yetişmekten vazgeçtim ve bir ağacın çatalına büzüldüm. DüKulak arkasına bakmak için durdu. Yanıma geldi ve oku inceledi. Oku çekmeye çalıştı; fakat kaslar bir yanda uçtaki tüylerin, diğer yanda da sapın çıkmasını engelliyordu. DüşükKulak korku dolu gözlerle sağa sola bakmıyor ve bir an önce kaçmak istiyordu. Besbelli, kurtulmayı çok istiyordu; korkusuna karşın yanımda durması, hayvanlar arasında insanı en
Kulak oku bir kez daha çekmeye çalıştı, ama acıdan deliye dönerek onu durdurdum. Bunun üzerine, eğildi ve okun yaranın içinde hareket etmesini engellemek amacıyla, diğer uca iki eliyle sıkı sıkıya yapışarak, okun ucunu dişleriyle çekmeye başladı, ben de bütün gücümle ona sarıldım. Bu olayın üzerinde çok düşünmüşümdür; insanın türeyişinin çocukluk yıllarında, biz iki küçük adam; bunlardan biri, korkusunu gizleyerek ve kaçma güdüsünü bastırarak diğerinin yanında kalıyor ve onun yardımına koşmak istiyordu:..
Bunun yaptığı çağrışımla, çok ilerki bir gelecekte, arkadaşımın tavrını belirleyen manzaralar dikiliyor karşıma: Damon ve Pythias* gemilerdeki kurtarma ekipleri, Kızılhaç hemşireleri, kaybedilmiş davaların kurbanları ve savunucuları, Damien Baba ve İsa ile birlikte, manevi güçlerini DüşükKulak dişlerinin yardımıyla okun ucunu kopardığında, sap kolaylıkla çekildi, ayağa kalktım ve birkaç adım attım, ama bu kez de arkadaşım beni durdurdu. Ayağımdan
Damon ve Pythias: İ. Ö. 360 yıllarında Siraküza'da yaşamış, Pisagorcu iki filozof. Birbirlerine duydukları dostluk bağlarıyla Önlenmişlerdir. (Ç.N.)
Kulak bir avuç yeşil yaprak kopararak yarayı tıkadı. Az sonra kanama kesildi ve mağaraların güvenli sığınağına ulaşmak için yolumuza birlikte devam ettik. Kemik böyle bir olayı ömründe görmüş değildi; onun, buzlan inceleyen kaygı ve sıkıntı dolu bakışlarım hâlâ hatırlıyorum. (Anlamadığımız bir olayda ya da, anlatılması olanaksız bir arzuyla yanıp tutuştuğumuzda, gözlerimiz her zaman acı verici bir üzüntüyü yansıtırdı.) Kızılzey'den gelen iri buz parçalan yeryüzüne yayıldığında bu kışın, gelecek birçok kışın habercisi olduğunu çok kez düşünmüşümdür. Biz, bu olguya tanık olmamıştık. Sürünün ilerki kuşaklan Güney'e göç etmek ya da yeni ısı şartlarına alışmak zorunda kalana kadar birçok kuşak gelmiş geçmiş olmalıydı. Kaygısız ve tam anlamıyla rastlantıya bağlı bir yaşam sürdürüyorduk. Hiçbir şey tasarlamıyor, tasarladıklanmızı da pek ender uydan sakınıyorduk; akşamın karanlığında mağaralarımıza giriyorduk. Yaşamımızın geri kalan bölümü oyunla geçiyordu. Oldukça meraklı, kolay eğlenebilen kişilerdik, bizi ciddi ve ağırbaşlı kılan tek şey öfke ya da tehlikeydi, ama tehlike dağıldığında, neşemiz, yeniden her şeyin üstesinden geliyordu.
Mantıksız, düşüncede hiçbir zaman süreklilik göstermeyen bizler, hareketlerimizin sonunun nereye varacağını hiç düşünmezdik. Ateş adamları bizden çok daha üstündü, çünkü bizde tümüyle eksik olan bu niteliklere, onlar bütünüyle sahipti. Yine de bazı durumGöz'le karşılıklı beslediğimiz sönmeyecek kin aynı şey olamaz.
Şu uzak geçmişe bir göz attığımda, beni en çok yıkan düşüncesizliğimiz ve sersemliğimiz oluyor. Bir keresinde içi yağmur suyu dolu, kınk bir su kabağına rastlamıştım. Bu içkinin tadına baktım ve bana tatlı geldi. Kupa elimde hemen ırmağa vardım; kabağı suyla doldurarak, suyun yansını içtim, yansını da Düşükn kap gibi kullanmak, çok geçmeden bütün sürüde âdet oldu. Bunun mucidi hiçbir şekilde ben olmamıştım; bu onur, yaşlı İlikKemik'in ilerlemiş yaşının getirdiği zorluklann bu yeniliğe yol açtığını da eklemeliyim.

Her neyse, sürüde, kabağı kullanan ilk adam İlikKemik, bir köşecik işgal etmesine izin veren oğlu KelKemiğin kıyıdan su doldurduğunu ve özenle mağarasına taşıdığını göre göre, çok geçmeden hepimiz birbiri ardından birer su kabağı edindik ve benzer şekilde kullandık. Böylece mağaralarda su bulundurmak, âdet haline geldi.
İlikKemik iyileştiği halde UzunKulak'la ben bağımsızdık. Yalnızca kişisel ihtiyacımız için su taşıyor ve yaşça büyük anneleri tarafından çağırıldıkları için oyunu bırakıp su doldurmak zorunda kalan çocuklarla sık sık alay ediyorduk.
Çok yavaş aşama kaydediyorduk. Yaşamımız çocuklar gibi oyun oynamakla geçiyordu; büyükler bile bütün günlerini eğlenceyle geçiliyorlardı, ama bizim eğlencelerimiz hayvan;
Kemik gibi, biz de su kabaklarının içinde sudan başka şey saklamıyorduk, ama bir gün kadınlardan biri (hangisi olduğunu hatırlamıyorum) kabağını böğürtlenle doldurdu ve mağarasına getirdi. Çok geçmeden bütün kadınlar onu örnek aldı ve kökleri, fındıkları, bazı meyveleri bu şekilde taşıdı.
Düşünce bir kez yola koyuldu mu duramıyordu. Bir başka kap evrimi de kadınların sayesinde olmuştu. Kadınlardan biri herhalde sukabağını pek küçük bulmuş ya da yanına almayı unutmuş olmalıydı ki, iki geniş yaprağın dış kenarlarını dal parçasarmaşıklarla
üğünü göstermek için anlatayım: DüşükKulak'ın hatası yüzünden toplumsal gelişimimizin kuşaklarca nasıl ertelendiğini anlatacağını:
Mağaralarımızın batısında büyük bir bataklık, güneyde alçak ve kayalık tepeler bulunuyordu. İki nedenden dolayı tepelerin orada hiç oynamazdık. Birincisi, bize uygun besin yoktu, ikincisi de yırtıcı hayvanlarla lanetlenmiş gibiydi.
Yine de, bir gün DüşükDiş'in kendisiyle dalga geçmeye dalmasaydık, hiçbir zaman bu kadar uzaklaşamazdık. Sabahın erken saatlerinde ormanda onu fark etmiş ve güvenle koştuğumuz ağaç tepelerinde kopardığımız büyük şamatayla ihtiyar kaplanın yaklaştığını ormanın bütün sakinleri öğrenmişti.
Tek bir av bulamayan Kıhç
Kulak'la birlikte, Kılıç75leriydi. Kayalık duvarda yatay bir yank, sığınaklarını oluşturuyordu, anneleri onları oraya bırakmış olmalıydı; uslu olsalar orda kalmaları gerekirdi. Ama bu eniklerin de kaynayan kanı, nasıl DüşükKulak'la birlikte annelerinden önce davrandık. Arkadaşım, bana bir göz işareti çaktı ve öne doğru atıldık. Köpecikler girişini kestiğimiz mağaralarından başka sığınak bilmiyorlardı. Biri bacaklarımın arasına atıldı. Eğildim ve onu yakaladım. Sivri dişlerini koluma geçirdi ve acı içinde onu bıraktım. O da hemen içeriye kaçtı.
DüşükKulak'la birlikte yere oturduk; hayvancıkları havaya kaldırırken gülerek onlara bakıyorduk. Enikler homurdanıyor, sızlanıyor ve hırlıyordu. Birden arkadaşım irkildi: Bir gürültü duyar gibi olmuştu. Bizi tehdit eden tehlikeri ırkındandı. Bir kez daha onların önünden kaçmak zorundaydık. Köydeki kadınlarından birinin onlardan kaçışını ve tam ormana sığınacağı sırada yakalanışını hatırlıyorum. Bu delicesine koşu onu bitkin bırakmamış olsaydı, kadıncağız bir ağaca sığınabilirdi. Ama, tırmanmak için harcadığı bütün çabalara karşın kaydı ve yere düştü. Yabanköpekleri de çok geçmeden onun hesabını gördü.
Aldıklarımızı bırakmadan ormana doğru koştuk. Bir ağaç üstünde güvenliğe erişince eniklerimizi havaya kaldırdık ve tekrar gülmeye başladık. Gördüğümüz gibi bizdeki neş'e, haklarını hiçbir zaman yitirmiyordu.
O sırada en güç görevlerden birine göğüs germek zorunda kaldım. Ne pahasına olursa olsun köpeklerimizi mağaraya götürmek istediğimizden tırmanmak için iki elimizi birden kullanamıyorduk. Toprak üzerinde yürümeyi denedik ama aşağıda bizi kovalayan bir sırtlandan kaçmak için yeniden, hızla ağaçlara çıkmamız gerekti.
Bu sırada arkadaşımın aklından parlak bir düşünce geçti. Yapraklan mağaraya taşımak ve yatak yerine koymak için birbirine bağladı. Birkaç kalın sarmaşığı kopararak,Kulak, köpeğimi bağlamamı falan beklemeden memnunKulak'ın sırtında durmuyordu; yana kayıyor ve önde debeleniyordu. Dişleri de bağlı olmadığından çocukcağızın korunmasız ve yumuşak karnına dişlerini geçiriverdi. DüşükKulak, öfkesinden sırtlana verip veriştirerek tek başına ağaçların arasında ilerledi. Bense, ne pahasına olursa olsun kö78iki tokat patlatıyordum, böylelikle bir süre uslu duruyordu.
Bu cici hayvan bütün zamanımı alıyordu. O yeni bir şeydi; sürünün adamlan bizlerse yenilik için deli oluyorduk. Köpeğimin meyve ve sebzelerle beslenmeyi reddettiğini görünce, onun isteği üzerine kuşlar, sincaplar ve tavşan yavrudan avlamaya başladım. (Hem et yiyen hem de ot yiyen olduğumuzdan avlanmakta da ustaydık.) Enik, eti yiyor ve iyice gelişiyordu. Hatırladığım kadanyla onu bir haftadan biraz daha fazla tutabildim. Bir gün kucağımda, yumurtadan yeni çıkmış bir yuva dolusu sülünle mağaraya döndüğümde, Düşük79Göz vahşi bir canavardı; bunun o devirde büyük önemi vardı. Karılarını 80maz, hatta, kahkahalara ve şaklabanlıklara hiçbir zaman doymayan

küçükler bile uslu uslu oynamaktadır. Deniz yönünden esen yel hafiflemiş, güneşin yavaş yavaş batmaya başlamasıyla gölgeler uzamıştır. Birden kulağımıza KızılGöz'ün davranışlarına öfkelendiği ama ondan korktuğu da çok açıktır. Sopalar duyulmaz olur, inlemeler kesilir, biz aramızda gevezelik ederken hüzünlü gün batımı, kabileyi sarardı.
Her şeyi gülme konusu eden bizler, Kızıl81Göz onları mağaranın yarığından dışarıya atmakla yetinirdi. Onları hiçbir zaman gömmez, cesetleri taşıma işini sürünün diğer adamlarına bırakırdı, yoksa, cesetleri çevreye mikrop saçardı. Genellikle, biz de bunları su içtiğimiz koyun daha ötelerine suyun akıntısına bırakırdık.
KızılGöz'ün neler yapüğını herkes bilir, ama kimsenin elinden bir şey gelmezdi. Gerçekten, sürünün bir hükümet sistemi yoktu; yalnızca bazı töreGöz ise bütün törelerimizi çiğnemesine karşın bizi öylesine yıldırmıştı ki, onu cezalandırmak için hep birlikte anlaşmaya cesaret edemiyorduk.
Mağaramızda geçirdiğimiz altıncı kış, Dü
nı ellerimizle kopanyorduk; bu da tırnaklarımızın kopmasına yol açıyordu; sonunda bir tahta parçasından faydalanmayı akıl ettim. Bu basit aygıt ilk başta iyi çalışıyordu ama, bir kaza oldu. Bir sabah, erken saatlerde duvardan bir yığın taş koparmıştık, ben de onları giriş kısmına doğru atıyordum. Çok geçmeden öfkeli bir kükreme duyuldu. Böylesine böğürenin kim olduğunu anlamak için eğilmemiz gereksizdi, bu sesi çok iyi tanıyorduk. Molozlar Kızıl83Göz mağaranın giriş kısmına geldi. Bir cin kadar öfkeliydi; çakmak çakmak gözlerini üzerimize dikmişti. Ama içeriye giremeyecek kadar iri yarıydı ve bize ulaşamıyordu. Az sonra çekti gitti. Bu ansız gidişini pek hayra yormadık. Huyunu biliyorduk; genelde, öfkesini çıkartmak için oradan ayrılmaması gerekiyordu. Sarp yarın tepesine kadar tırmandım ve bakışlarımla aşağıyı taradım. KızılGöz sopasını her yana oynattığından, bize anca arada bir değdirebiliyordu; sopanın sivri ucu etimize acımasızca batıyor, derilerimizi, tüylerimizi koparıp alıyordu. Bizim acı dolu çığlıklarımıza KızılGöz'ün sopasını kavradım. Canavarın gücü öylesine fazlaydı ki, bir darbeyle beni çukura doğru çekti. Kolunu uzatarak beni yakaladı ve yan duvarın güvenliğine sığınmak
Göz sopasını yeniden sağa sola sallamaya, başladı ve omzuma korkunç bir vuruş yaptı. DüşükGöz'e attım. Hiçbir zarar vermemesine rağmen, karşı koymak cüretini gösterdiğim için öfkeyle bağırıp çağırmaya başladı. Yeniden vurdu. Bir parça taş buldum ve bütün gücümle tam göğsünün ortasına fırlattım.
Bu beni yüreklendirmişti; şimdi ben de onun kadar öfkeliydim, bütün korkum gitmişti. Yan taraftan iki üç kiloluk bir kaya parçası kopardım ve olanca gücümle Kızılkılan Kızıl
mel bir hedef oluştururken beni çok az görebiliyordu, çünkü duvara yapışma tedbirini gösteriyordum.
Birden ortadan yine kayboldu. Sarp yann yamacından indiğini gördüm. Açık alanda toplanmış halk manzarayı dehşet içinde, sessizce izliyordu. En ürkekler mağaralarına sığındı. İlikGöz bir adımda kayalığın son kesimini aştı.
Mağarasına gitmeye çalışan bir kadının yanında bitiverdi. Kadın korkuyla bağırdı; ona tutunmuş olan iki yaşındaki ufaklık, boş bulunarak tutunduğu yeri bıraktı ve KızılGöz önce davrandı. Bir saniye sonra da havaya atılan çocuğun incecik vücudu duvara çarparak paramparça oldu. Anne koştu, çocuğu kollan arasına aldı ve gözyaşları dökmeye başladı.
KızılGöz devasa elini uzattı ve ihtiyarı ensesinden yakaladı. İhtiyarın boynunu kırmasını bekliyordum. İlik Kemik bir yaprak gibi titreyerek, kafasını kollannın arasına aldı. KızılKafayı gördüm. Tüyleri
Göz İlikKulak hemen mağaraya girdi. KızılGöz bir kaya çıkıntısının arkasına gizlenmişti. Tırmandığı için, kafası gözüktü. Bir taş atüm, ama taş hedefini şaşırarak sarp yara çarptı, toz ve taş parçalan düşmanımızın gözüne doldu ve Kızılnndan biri sonunda KızılGöz dişlerini gıcırdatarak onlara doğru döner dönmez onlan sus pus etti. Ardından gücünün etkisinden cesaretlenerek kafasını kaldırdı ve el87Göz'ün bir eliyle kayalıklara tutunarak, diğer eliyle de boğazını tutarak aşağıya doğru indiğim gördüm. Bıraktığı baston, aşağıya kadar gürültüyle yuvarlanmıştı.
Çok geçmeden KızılzılKemik, sallana sendeleye peşlerinden geliyordu. KızılKulak'la birbirimize anlamlı bir bakış fırlattık. Hemen ve sonsuz tedbirle sarp yann en dik tepesine kadar tırmanmaya başladık. Oradan arkamıza bir göz attık: Köy bomboştu, bir tek Kıziliki daldan oluşan89min yol göstericiliğinde ilk gezilerimi yapmıştım. O zamandan bu yana da onu çok az görmüştüm. O, genellikle mağara insanlarını ziyaret ederken ben de ormanda hoplaya zıplaDüşük'ü bir iki kez mağaramın girişinde ve ormanın kıyısında görmüş, süratimi şekilden sekile sokarak onu iyice kızdırma zevkine erişmiştim. Bunların dışmda, aileme artık aldırmadım. Zaten onlar da benimle ilgilenmiyorlardı, onlar olmadan da başımın çaresine bakabiliyordum.

Kuluçkalık bıldırcın yumurtalarıyla ve tatlı yerine yaban mersiniyle midemizi tıka basa doldurduktan sonra, DüşükDüşük'ün beni kovduğu, ailemize ait ağaç oradaydı. Bu ağaçta hâlâ oturuluyordu.
Kulak çoktan geri sıçramış ve benimle birlikte gelmesi için onu kandırmam olanaksız olmuştu. Günün daha ileri saatlerinde kız kardeşim yere indi ve tüm ikindi vakti boyunca yandaki ağaçlarda gülüp oynadık.
Ne var ki bu eğlencenin sonu kötü bitmişti. Onun, kız kardeşim oluşu, bana kötü davranmasını hiçbir şekilde engellemiyordu. ÇeDüşük annemle aynı anda öne atıldı ama, ÇenesiKulak ve ben ölümümüzü beklemedik. Çenesi91Göz yüzünden mağaramıza dönmek söz konusu olamazdı. Öteki ağaçlardan ayrı duran bir ağaca sığındık ve geceyi yüksekçe bir çatalda geçirdik. Ne korkunç geceydi o! İlk saatlerde sel gibi yağmur yağmış, ardından dondurucu bir rüzgâr ve soğuk çıkmıştı. İliklerimize kadar ıslanmıştık; dişlerimiz takırdaya takırdaya, titreye titreye birbirimizin kollarına atıldık ve sabaha kadar öyle oturduk. Bedenlerimizin ısısıyla çabucak ısınan mağaramız gözlerimizde tütüyordu.
Sabaha kadar iyice benzetilmiştik ama kararlıydık. Benzer bir geceye bir daha kato devirdeki kaypaklığımızı görmeniz için söylüyorumdiğimizdeyse, yuvayı kullanmadık bile.
Neyse, yine öyküme döneyim. MağaralarKulak'la hemen balıkçı kesildik. Yüzükoyun uzanıyor ve hiç kıpırdamadan, balıkların yaklaşmasını bekliyor ve onlan yakalamak için uygun zamanı kollayarak elimizi daldırıyorduk. Onlan, hemen orada, nemli ve titreşirken parçalayıp yiyor, tuz yokluğunun ayırdıKulak kütüklerden birinin üzerine uzanmış uyurken, hafif bir yel, kütüğü yavaşça sürükledi. Ben, arkadaşımın tehlikeli durumunu fark ettiğimde, o, atlayamayacak kadar uzaklaşmıştı.
Önce, bu olay bana komik gelmişti. Ama
Kulak'ın bu düşman aygıt üzerinde koştuğu tehlikenin bilincine vararak bütün gücümle ona seslenmeye başladım. DüşükKulak, üç kez kütüğün üstüne çıkmaya çalıştı ama, her üçünde de koca kütüğün altında kayboldu. Sonunda kütüğe tutunmayı başardı, ama korkusundan kekeliyordu.
O, hiçbir şey yapabilecek durumda değildi, ben de öyle. Yüzmenin "Y"sini bilmiyorduk. Daha alt düzeydeki canlı varlıklardan, içgüdülere uyarak yüzemeyecek kadar ilerdeydik, ama evrimimizde, yüzmeyi, üstesinden gelebilecek bir zorluk gibi ele alabileceğimiz kadar ilerlememiştik.
Sıkıntımdan dokuz doğuruyor, kıyı boyunca gidip geliyor, elden geldiğince isteksiz yolcunun yakınında bulunmaya çalışıyordum. O ise öyle sızlanıyor, öyle güçlü bağırıyordu ki çevredeki tüm yırtıcı hayvanları başıma toplayabilirdi.
Saatler akıp gidiyordu. Güneş tepemizde yükselmiş, sonra da batıya doğru alçalmaya başlamıştı. Rüzgâr hafiflemiş, DüşükKulak büyük bir keşifte buKulak kendisini daha iyi idare etti ve yavaş yavaş kıyıya yaklaştı. Hiçbir şey anlamıyordum. Onu beklemek için oturdum ve kıyıya yanaşana kadar hareketlerini izledim.
DüşükGöz'ün varlığı, belleğimizden tümüyle silinmişti.
Sürekli, değişik kütüklere binmeyi deniyorduk; çok geçmeden, kütüğün, ne denli küçük olursa o denli hızlı yüzdüğünü, ama daha çabuk devrildiğini ve bizi batırdığını gözlemleme fırsatı elde ettik. Küçük ağaç gövdelerinin üstünde yüzdüğümüz bir gün, sandallarımız rastlantı sonucu birbirine kenetlendi ve şu yeni gözlemde bulunduk: Bir elimizle ayağımızı karşımızdaki kütüğe dayadığımızda, kütükler denge sağlıyor ve artık ters yüzü dönmüyorlardı. Bu şekilde yan yana uzanmış vaziyette, boştaki el ve ayaklarımızı kürek gibi kullanıyorduk.
na indi ve tabana kuvvet kaçtı. Diğer günlerde çeşitli uzaklıklardan onu gördük ve yuvamızla ırmak arasındaki gidiş gelişlerimizde onu aramaya koyulduk.
Bir gün, yaklaştığımızda kaçmadı. Aksine küçük küçük "Hoşgeldin" çığlıklanyla bizi bekledi. Ne var ki yanına kadar gitmemiz biraz zordu. Çok yaklaştığımızı görünce, bir adım geriliyor ve cıvıltılarını yineliyordu. Bu oyun günlerce sürdü. Hızlı'yı evcilleştirmemiz için uzun bir süre gerekmişti, ama sonunda bunu da başardık; hatta gelip oyunlarımıza bile karışmaya başladı.
İlk görüşte ondan hoşlanmıştım. Onu çekici ve yumuşak huylu buluyordum. Yaşaden daha iri gözleri, onlarınki kadar çukurda değildi ve daha uzun, daha düzenli kirpiklerle süslenmişti. Diğerlerininkine oranla az büyük ve az basık burun kemiği daha düzgündü ve burun kanatlan aşağıya açılıyordu. Burun delikleri fazla büyük değildi, üst dudağı aşağıya sarkık ve uzun değildi; çene kemiği de çıkık değildi. Kollan, bacakları ve omuzlan dışında çok kıllı da sayılmazdı; kalçalan dar olmakla birlikte baldırları biçimsiz değildi.
20. yüzyıl düşlerimin arasında, geriye doğru bir bakış fırlattığımda bu genç kızın annesinin babasının Ateş halkından olup olmadığını çoğu kez kendime sormuşumdur. Hiç kuşkusuz, annesi

ve babası daha asil olan bu türden gelmekteydiler. Bu tür olaylar genellikle az görülürdü. Ama pek âlâ da olabiliyordu. Sürünün içindeyken de benzeri olaylara tanık olmamış mıydım? Mağaralarda oturanlardan bazıları kabilelerini inkâr ederek Ağaç adamlan topluluğu arasında yaşamaya gidiyorlardı. ona bu adı takısını da bundan kaynaklanıyordu. Hızlı, ağaçlara Düşükpekliği eşit olabilirdi. Diğer her şeyden ürken Hızlı, ağaçlara tırmanmaya ve orada koşmaya gelince hiçbir şeyden korkmuyor; onun yanında DüşükKulak'la ben, onun barındığı yeri bulmaya çalışmayı oyun haline getirmiştik. Kesinlikle, yakındaki ağaçlardan birinde kalıyor olmalıydı ama onu çoğu zaman boşuna izledik; yerini hiçbir zaman bulamadık. Hızlı, gün boyunca bizimle oyun oynamayı seve seve kabulleniyor ama oturduğu yerin gizini kıskançlıkla koruyordu güeyemiyeceğim kadar karmaşık bir ikilik var. Öykümün bu noktasında, yalnızca bu ikiliğe, iki kişiliğimin şaşırtıcı karışıklığına işaret etmekle yetineceğim. Yüzyılların arasından, geriye bir bakış fırlatan ikinci ben: Koca99dir.
Konu dışı değindiğim bu konuşmayı kapatmadan önce size şu soruyu sormak istiyorum: Düş içinde düş görmek başınıza hiç gelmedi mi? Atlar, köpekler ve tüm hayvanlar düş görürler. KocaDiş'in yanında yattım ve onun gördüğü düşleri gördüm.
Bu doğrulama sağduyu sınırlarım hemen hemen aşıyor gibi, bunu biliyorum; fakat benzer olayın başıma geldiğine kesinlikle eminim. Ve izninizle şunu da söyleyeyim; KocaDiş'in de aynı şekilde ikinci bir kişiliği vardı. Ve de KocaDiş, Hızlı'yı hatları ince ve nazik, uzun kirpikli, delikleri aşağıya açılan düzgün burunlu Kulak hiç haber vermeden, zaman zaman yanımızdan ayrılmaya başladı. Ardından da annemin oturduğu ağaç taraflarında eğleşmeyi alışkanlık haline getirdi. Kötü kalpli kız kardeşime tutulmuştu. Sonunda, Çenesi101Kulak yeni arkadaşlarının yanına gittiğinde, onu izlememeye başladım. Hızlı'yla iyi arkadaştık ama ne kadar uğraştıysam da barındığı ağacı bir türlü bulamadım. Başka olaylar araya girmeseydi, çok geçmeden birleşeceğimiz apaçık ortadaydı, çünkü sevgimiz karşılıklıydı, ne var ki beklenmedik bir olay oldu...
Hızh'mn ortalarda görünmediği bir sabah, DüşükGöz dalgalanan tomruk yığını üzerine çömelmiş, bize, kin dolu bakışlar fırlatıyordu. Duyduğumuz korku sınır falan tanımıyordu; bu sefer, dar girişli mağaramıza sığınmayı da düşünemezdik ama bizi bu cinliden ayıran beş altı metrelik sıvı element güven kazandırıyordu, böylelikle cesaretimizi yeniden topladık.
Dimdik dikilen Kızıl102dökük ve korkuluydu ama KızılGöz göğsünü yumruklamayı ve dişlerini gıcırdatmayı bir yana bıraktı ve kütüklerin üstünden inerek kıyıya ulaştı. Bizim de neşemiz yerini üzüntüye bıraktı. KızılGöz eski yerine geldi, kocaman ellerinden biri, sularla cilalanmış yuvarlak çakıl taşlarıyla doluydu. Neyse ki daha büyük, örneğin iki üç kiloluk taşlar bulamamıştı, yoksa, ancak beş altı metre uzakta olan bizleri tam isabetle öldürürdü.
Yine de atıldığımız tehlike daha az büyük, değildi. Vınn... Bu sırada çakıllardan biri kurşun gibi havayı deldi geçti. DüşükGöz'ün cepduk. KızılGöz bize daha fazla yaklaşmak için kıyı boyunca ilerliyordu. Böylelikle daha büyük taşlar buldu ve artan bir öfkeyle onları bize fırlatmaya başladı. Hemen hemen beş kiloluk bir taş, tüm şiddetiyle benim bulunduğum kütüğe geldi ve bunun sonucu, iğne gibi incecik yirmi kadar kıymık bacağıma saplandı. Taş doğrudan doğruya bana isabet etseydi kesinlikle öldürürdü.
Birden, ırmağın akıntısıyla sürüklenince iki kat güçle kürek çekmeye başladık. Akıntıya kapıldığımızı ilk fark eden düşmanımız olmuştu, çünkü bir zafer narasıyla aklımızı başımıza getirdi. Akıntının durgun suya karıştığı yerlerde bir dizi girdap oluşuyordu. Bu girdaplardan birine kapılınca, üzerinde bulunduğumuz ağaç gövdeleri bir o yana bir bu yana, bir öne bir arkaya savrulmaya başladı. Kürek çekmeyi bir yana bırakıp, bütün gücümüzle kütükleri yan yana tutmaya çalıştık. Bu sırada KızılGöz'ün atış menzilinin dışına çıktık. Uzaktan fark ettiğimiz kadanyla, KızılKulak'la uğraşacağımız tek iş: Ağaç gövdelerinin birbirinden ayrılmasını önlemekti. Artık kaderimize boyun eğmiş, kıyıdan yüz metre kadar ilerde olduğumuzu fark edene dek suyun akıntısına kapılmış gidiyorduk. Böylelikle, kıyıya doğru kürek çekmeye başladık. Bu noktada, akıntı güneye yönelmişti, yine de bütün gücümüzü kullanarak, yalnızca akıntının en hızlı değil, aynı zamanda ırmağın en dar yerini geçtik. Acaba mı diye düşünmeye fırsat kalmadan sakin bir suda yüzmeye başlamıştık bile.
Kütüklerimiz yolunu yavaş yavaş değiştirdi ve sonunda kıyıya yanaştı. DüşükKulak'a gösterdim; ikimiz birsiydi. Yi ten gençliğinin soğumuş küllerini canlandırmak, yılların yıprattığı gücünü diriltmek için gösterdiği çaba, bizi korkutacağını sanarak suratım korkunç şekillere sokacağı yerde açması bir biçimde buruşturması, dökülmüş dişlerinden geriye kalan son kırıntıları bir birine sürterek gıcırdatması ve cılız elleriyle, zayıf göğsüne yumruklar indirmesi gerçekten gülünç görünüyordu.

Üstüne üstlük öksürüyor, nefesi kesiliyor, sürekli söylenip, abuk sabuk sesler çıkarıyordu. Ağaca tırmanmaya çalıştığı her kezde, onu yere çekiyorduk. En sonunda o da zayıflığını kabullenerek toprağa oturdu ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Biz de onun yanına oturduk ve birbirimize sarılarak onun güçsüzlüğüne güldük durduk.
Ağlarken sızlanmaya, sızlanırken de inlemeye başlamıştı. Birden keskin bir çığlık atarak bizi korkulara saldı. Biz ne kadar onun sesini kesmeye uğraşırsak, o da o kadar fazla böğürüyordu. Bu sırada ormanın pek uzak sayılmayacak bir yerlerinden, "Goek! Goek!" diyen güçlü bir çağrı sesi geldi kulağımıza.
üstü koşusunda bizi geçseler de, biz toprakha, ha, Ha a110Kulak'la birlikte, bir çalılıktan daha yüksek olmayan bodur bir ağaç111yıcısına bir daha hiç uğramadık; gölden çıkan akarsu, yumurtlamak için denizden gelen alabalık kaynıyordu.
Gölün batısındaki engin otlaklarda geviş> getiren hayvanlar ve bizon sürüleri yayılmıştı. Ayrıca, yabanköpek sürüleri de oraya geli112Kulak'la birlikte bizimkilerin yanına dönmeyi delicesine istiyorduk. Uzun yolculuklarımız sırasında sıla hasreti çekmiştik. Arkadaşlığı hoşuma giden, tatlı sesli, yalnız yaşayan ve nerede olduğunu kimsenin bilmediği şu genç kız Hızlı'nın anısı sık sık gözlerimin önüne geliyordu. Onun görüntüsü, güzel bir yemek yiyip açlığımı dindirdikten sonra bile duyduğum bir çeşit iştah uyandırıyordu bende.
Gelelim bizim ırmağa: Kıyı, yiyecekten yana bereketliydi; özellikle etli meyveler ve şekerli bitki kökleri bulunuyordu, bu nedenle
günlerce orada oyalandık. Bu sıralarda DüKulak'ın aklına bir şeyler geldiğini anlamıştım çünkü arkadaşımın gözlerinde acılı ve yakınan bir bakış belirdi; çok üzülmüş gibiydi. Çekirdek halindeki düşünce ondan kaçmak istiyormuşcasına, bakışları birden bulandı; ardından yüzü kaygıyla doldu ve düşünceyi yeniden yakaladı.
Bana doğru döndü ve bakışlarını öbür kıyıda gezdirdi. Konuşmaya çalıştı ama düşüncesini herhangi bir sesle dile getirmeyi başaramadı. Bunun sonucu, ortaya, kahkahayı basmama sebep olan saçma sapan bir ses çıktı. DüşükKulak'ın aklına gelen düşünce ',• kaybolmuştu. Bu düşüncenin ne olduğunu ; bilmiyordum, o da unutmuştu. Fakat ertesi sabah, uyandığında hiç kuşkusuz geriye dönüş içgüdüsüyle canlanarak yeniden belirdi. : Bu kez eskisinden daha net olarak, açık seçik : çıkmıştı ortaya. Düşük114Kulak ise ters yöne gitmek için çabalamayı sürdürüyordu. Sonunda, sal, bizi hiçbir yere götürmeyen daireler çizmeye başladı. Akıntıya da kapıldığımızdan ormanın gözlerimizin önünde resmi geçit yaptığını görüyordum.
Dövüşmemiz imkânsızdı: Sözde salımızı bırakacak kadar aptal değildik. Fakat, ötüp duruyor ve sürekli birbirimize küfürler yağdırıyorduk. Tam bu sırada akıntı bizi birden güney kıyısına atıverdi. O sırada bu kıyı daha yakın bir hedef olduğundan, ortak bir düşün115Kulak boynuma sarıldı. Titrediğini hissediyordum. Daha dikkatli baktığımda, geçmiş yıllarda, Kınk
yülüyordu. Oraya yaklaşmayı ölesiye istiyorsundaydı. Kulakları, her tarafları oynuyordu. Her an, biri kalkıyor ve ateşe odun atıyordu. Ateşin uzağında, ormanın kıyısında yırtıcı hayvanlar dolaşıyordu. Seslerinden, onlan ayırdediyorduk: Bunlar yabanköpekleriyle sırtlanlardı. Bir an geldi ki ulumalardan oluşan bir şamata koptu ve uyuyan bütün grubu uyandırdı.
Ağacımızın altına, bir çift aslan gelmişti, bakışlarını ateşe çevirmişler, tüyleri diken diken olmuş, gözlerini kırpıştırıyorlardı. Erkek aslan bıyıklarım yalamaya başlamıştı bile, yerinde duramıyor, bir an önce öne atılıp ziyafetine başlamak istiyordu. Ne var ki dişi aslan daha tedbirliydi. Bizim kokumuzu ilk kez o duydu; iki yırtıcı hayvan titreyen burun kanatlarını bize doğru kaldırdı. Ardından da homurdanmaya başladılar, ateşe son bir bakış fırlattılar ve ormana döndüler.
Düşükbeklerini ayırt edebiliyorduk. Uzaklardan bir aslan kükremesi yayıldı ve ondan daha zayıf olarak yaralı bir hayvanın iniltisi duyuldu. IrKulak kaçmak için bir ağacın tepesine kadar tırmandı. Onu o halde görünce, ben de panik içinde onu izledim.
İkinci sefer, daha dikkatli davrandık ve yakıcı kömürleri tutmaktan sakındık. Ateş adamlarını taklit ederek, ateşin yanına çö119kendimizi öyle sanıyordukKulak'ın bir şeyi iyi anlayamadığı zaman ortaya çıkan kaygı dolu parıltıları gözlerinden okuyabiliyor, bu sırada kendi gözlerimde de aynı ifadenin yansıdığını biliyordum. Sıcaklık bize ulaştı ve burnumuza kavrulmuş kıl kokusu gelene dek birbirimize sarıldık kaldık. Kokuyu duyunca bir sıçrayışta, batıya, ormana doğru kaçmaya başladık; bu arada, zaman zaman arkamıza bakıp kahkahayı basıyorduk. .*v
len bir ateş denizini andıran ormana bakıyorduk. Su kıyısını izleyerek, yolumuzu doğuya doğru sürdürdük. Ne olup bittiğini anlamaya fırsat bulamadan Ateş adamlarının bulunduğu yere varmıştık.
Ateş adamları stratejik yönden oldukça değerli bir yer seçmişlerdi. Üç yanı ırmakla çevrili bu yarımadaya ancak kara yoluyla geçilebiliyor, oraya geçit veren dar boğaz da sıradağlarla doğal bir

şekilde korunuyordu. Dolayısıyla, dünyanın geri kalan kısmından soyutlanmış Ateş adamları uzun süreli bir bolluk dönemi tanımış olmalıydılar. Bana kalırsa, bu refah, istilaya neden olmuş ve ırkımın insanları arasına felaket yağdırmıştı. Herhalde Ateş adamları boyuna çoğalıyorlar121Kulak'la, onların mutfak uğraşlannı hiçbir zaman görmedik. Ama en azından ilkel bir mutfakları olduğu kanısındayım. Bizim gibi, onlar da, kabaklar içinde su taşıyorlardı. Kadınlar ve çocuklar hiç durmadan gidip geliyor ve boyuna tiz çığlıklar atıyordu. Çocuklar bizim türümüzdekiler gibi hareket ediyor ve oynuyorlardı. Nedense çocuklar, Ateş adamlarıyla, sürüdeki adamlardan daha çok benzeşiyorlardı birbirlerine.
Orada daha fazla oyalanmadık. Yay çekerek eğlenen bir grup veletle karşılaşır karşılaşmaz ormanın derinliklerinde toz olduk ve kıyıya doğru yöneldik. Orada bir sal, hiç kuşkusuz Ateş adamlarından biri tarafından yapılmış gerçek bir sal gördük. İki ağaç kütüğü, düz, kısa, sağlam kökler yardımıyla ve ağaç traverslerle birbirine tutturulmuştu.
Birden ikimizin de aklına aynı düşünce geldi. Çünkü Ateş adamlarının toprağını mümkün olduğu kadar çabuk terk etmek isnyla inliyordu. Birkaç adam ok attı, oklar yanımıza düştü. Oysa ki çoktan atış menzilinin dışına çıkmıştık.
Düşük
zıl124Kulak'la sürdürdüğümüz uzun yolculuğumuzdan sonbahara doğru dönmüştük; bunu izleyen kış mevsimi oldukça yumuşak geçti. Eski ailemin bulunduğu ağacın oralara sık sık gidiyor ve yaban mersinleriyle dolu bataklıkla yüzme öğrendiğimiz kıyı arasındaki tüm bölgeyi tarıyor, Hızlı'nın en küçük izini bulamıyordum. Hızlı, ortadan kaybolmuştu. Ben ise daha önce değindiğim, fiziksel bir açlığa benzettiğim, karnım tıka basa doluyken beni etkileyen açlık duygusuyla onu arzuluyordum. Ne var ki bütün aramalarım boşa çıkıyordu.
Bununla birlikte mağaralardaki yaşam
Göz'den özellikle kaçınmak gerekiyordu. Bir kere barınağımızda olmadığımız sürece kendimizi bir an bile rahat hissedemiyorduk. Mağaranın ağzını genişletmemize karşın, bu büyüklük tam bizim ölçülerimize göre oluyor, biz büyüdükçe girişi genişletsek de bu giriş, Kızılyordu. Aldığı ders ona yetmişti; boynunda, attığım kaya parçasının isabet ettiği yerde koca bir yumru taşıyordu. Uzaklardan bile görülebilen bu şişlik hiç inmemişti; ben de sık sık bu ustalığımın kanıtını seyretmekten zevk alıyordum. Hatta korkunç devin alanında uzaklarda, kendimi güvende hissettiğim zamanlar, içimden gelen gülme isteğine karşı koymuyordum.
KızılGöz'e karşı sürekli savaşımızda değerli bir avantaj elde etmiş oluyorduk; gönüllü müttefiklerimiz, çevremizde sürekli nöbet tutuyorlardı.
Bir sabah, KızılGöz yolumu kesti. Ne olacağını düşünmeden, çifte mağaraya... yıllarca önce DüşükGöz'ün artık beni izlemediğini fark ettim. Çok geçmeden mağaranın dışında boy gösterdi. Ben geçide çekildim, o iki mağara çıkışı arasında mekik dokurken, ben de kendi hesabıma içerideki geçidi boydan boya gidip gelmekle yetiniyordum.
Bu oyunu kesmeden önce, KızılKuGöz'ü uzaklardan fark eder etmez, yolumuza çıkmasını önlemek için onu gözlemekle yetiniyorduk.
O kış, KızılGöz'ün korkunç kalıtımsal eğilimlerine karşın, insanın ortaya çıkışının habercisi olduğunu çıkarsadım.; v
KeBacak'la işi pişirmişti. ÇarpıkGöz bundan daha korkunç bir iş yapmamıştı. Sakin günün son saatlerinde, mağaralarımıza tırmanmadan önce açık alanda toplanmıştık. Birden Şarkıcı patikalardan birinde görünüverdi, KızılBacak korkudan tir tir titremesine karşın kahramanca davrandı. Ölüm onu tehdit ediyordu ama ÇarpıkGöz öfkesinden kuduruyordu. Birimizin direnmeye kalkması, ona göre büyük cüretti! Kızıl
Kafa öfkesini ve Kızıllırlığını yitiriyordu.
İşte bu sırada, KocaKemik bile, buruşmuş dudakları ve
remiyordu. Ritim kaybolunca, biz ilk ritmi yakalayıncaya ya da bir yenisini buluncaya değin, ortalığı korkunç bir gürültü patırtı alırdı. Zaman zaman da çeşitli gruplar arasında, ritimlerin yarım düzinesi aynı anda
ğınp çağırıp dans ederdi. Çevresinde hoplayıp zıplayan diğer yaratıklardan, dünyanın diğer merkezlerinden (!) tümüyle ayrılırdı. İşte, ritim böylesi anlarda birdenbire ortaya çıkıveah, ha131da karanlıktan aynı nedenle korktuğunu sanıyorum, ama biz, sürü insanları karanlık basar basmaz mağaralarımıza çekiliyorsak bunun nedeni Kılıç132Kulak eşiyle birlikte burayı sahiplenmişti; eşi de üvey babam ÇenesiDiş'ten, benim de KızılKulak'la üvey kız kardeşimin uyuduğu eski mağaramın ağzında
Kulak ve karısıyla paylaştım; ağzımıza günlerce ne meyve ne de sebze koyduk.

DüşükKulak'la uzun zamandır süren arkadaşlığımın bende bir alışkanlık haline geldiği sonucunu çıkardım.
Kadın kıtlığı olmasaydı ben de kesinlikle evlenecektim. Bu yokluğun KızılKulak'ın evliliği boyunca kendimi sürekli tehlikede hissederek ve gerçek dinlenmenin zevkine hiçbir zaman varamadan, bir orda bir burda kaldım. Sürüdeki adamlardan
Göz'ün beni yakalamasına ramak kalınca çift çıkışlı mağaraya dönme karan aldım. Yaz gelince de, mağaralara haftalar boyunca uğramadım ve bataklıktan pek uzak sayılmayan, ırmak kıyısındaki bir ağaçta barındım.
Daha önce de söylediğim gibi DüşükDüşük'ün kızı olduğunu kanıtlıyor, kocasına hayatı zehir ediyordu. Onlar kadar kavga eden bir başka aile daha yoktu. KızılKafa duruyordu. Onun arkasından babasıyla oğlu, İlikKuKafa ile kardeşim bağrış çağrış kaçmaya başladılar. Aynı anda onlara
şımdan geçti ve yere saplandı; uçuş hızı birden kesilince okun sapı titredi. Oktan sakınmak için, kendisini korkutan nesnenin önünde gerileyen bir at misali, hemen ters yüzü döndüğümü net bir şekilde hatırlıyorum.
Yanımda koşarak kaçan DüşükKulak acıdan çılgına dönerek elimi tuttu ve hareketimi engelledi. Birden kulağımızın dibinde bir okun vınladığını, bir diğerinin de kayalığa çarparak kırıldığını gördüm. Artık bu kadarı da fazlaydı. Bütün gücümü kullanarak DüşükKulak korkunç çığlıklar atıyordu, hatta, öfkeden bana bir de tokat yapıştırdı. Ama çok geçmeden delice koşumuza yeniden başlamıştık.
Arkama baktım. İhtiyar İlik
Kemik ağır aksak ayağa kalktı. Yılların yüküne karşın hâlâ ölmek istemiyordu. Ormanda pusu kurdukları yerden çıkmış olan üç Ateş adamı onu kolaylıkla yakalayabilecekken bunu denemediler bile. Kuşkusuz onun çok kart olduğunu, dolayısıyla etinin de çok sert, kuru olacağını düşünüyorlardı. Oysa ki kız kardeşimle Kel Dudak, büyükbabası İlikKulak'ın dul kalışı da böyle olmuştu. Aynı gece onunla birlikte eski mağaramızda uyudum ve yeniden eski dostluğumuzu sürdürdük. Dulluğu onu pek fazla tasalandırmıyor gibiydi ya da, en azından duygularını dışarıya vurmak istemiyordu. Bacağındaki yara onu daha çok etkiliyordu ve esKemik sürünün tek ihtiyarıydı. Zaman zaman gözlerimin önünde onu canlannş kırış ve iki büklümdü; size yemin ederim ki çipil çipil, çapak dolu gözlerinin arasından baktığında ve büyük ağzıyla da söylenip durduğunda "Hık demiş İlik, nuna dayanarak, sendeleyen ihtiyarın ortaya çıktığını görür görmez, bacaklarımın bütün hızıyla kaçardım. Yaşlı İlikKemik sürünün tek yaşlı kişisiydi ve bir istisna teşkil ediyordu. Bizim sürünün üyeleri arasında orta yaşlara ulaşan az, ihtiyarlığa ereDiş, üvey kız kardeşim ya da Kel139Kemik bile kuralı bozacak bir istisna olmadı: Ciddi bir sakatlık ya da bir kaza, geçici bir sakatlık sonucu yetilerde oluşan bir bozukluk insanı zamansız ve çoğu kez de tanığı olmayan bir ölüme mahkûm ediyordu. Sessiz sedasız ortadan kayboluveriyordu insan. Bir sabah, bir de bakıyorduk ki mağarasına bir daha dönmemek üzere çıkıyordu. Yırtıcı büyük hayvanların bomboş mideleri mezar oluveriyordu size.
Ateş adamlarının havuç tarlasına saldırısı, sonun başlangıcı olmuştu. Ardından düşmanlarımızın baskınları daha da sıklaştı. Tüm uzaklık kavramını yok eden ve ağaçların en yüksek tepelerine tırmanma zahmetine katlanmadan avlarını al aşağı ettikleri okla140kelisiydi.
Bir sabah, sürünün insanlan ağaçlar arasına dağılmadan önce, su taşıyıcılarla ırmağa su içmeye gidenler arasında bir panik baş gösterdi. Sürü mağaralara doğru atıldı, çünkü bu tür durumlarda önce kaçmayı düşünüyor, neden korktuğumuzu araştırma nedenini sonraya bırakıyorduk. Bannaklanmızın girişinde büzülmüş nöbet tutuyorduk. Az sonra sarp yann eteğinde bir Ateş adamı gözüktü. Bu, topal ihtiyar avcıydı. Bakışlannı kayalıkta yukarıdan aşağıya gezdirerek uzun uzun bizi inceledi. Patikalardan birinden faydalanarak su başına kadar indi, birkaç dakika sonra bir başka yoldan çıktı. Yeniden dikpallaya topallaya ormana doğru uzaklaştı.
142Kulak'la birlikte serüvenden serüvene atıldığımız zamanlardan bu yana, aramızda bazı şeylerin değiştiğini iç güdülerimle sezinliyordum. Bu kadını arzu ediyordum. Anlıyordum bunu; o da bilmez değildi, ona yaklaştığımı görünce korkması bu nedenleydi. Onun Hızlı olduğunu ve ağaçlara tırmanma sanatında bana dersler verdiğini unutuyordum. Ağaçtan ağaca onu kovalıyordum, ama o sürekli benden kaçıyor, şefkatli bakışlarıyla beni seyretmek için dönüyor, beni tatlı tatlı çağırıyor, hoplayıp zıplayıp gülüyor, ben yaklaşırken de kaçıyordu. O kaçtıkça, onu yakalama isteğim daha da artıyordu. Gitgide uzayan gölgeler ise çabamın boşluğunu kanıtlıyordu. Kovalamaca sırasında, ya da mola anlarında yandaki ağaçtan hayranlıkta onu seyrederken ondaki değişimleri fark ediyordum. Daha büyümüş, güçlenmiş, irileşmişti; hatları daha belirginleşmiş, kasları daha bir yu143Kulak'la ben, serüvenlerimiz sırasında neler gördüğümüzü köydekilere

anlatamadıysak, o da bana bilgi verme olanağından tümüyle yoksundu. Belki o da bizim gibi, ama tek başına geziye çıkmıştı. KızılGöz onu da eline geçirmeye kalkıştıysa, bu canavarın pençesine düşme düşüncesi Hızlı'yı buralardan uzaklaştırmış olabilirdi.
Daha sonraki olaylardan çıkardığım kadarıyla Hızlı'nın Güneye doğru indiğini, bir dağ sırasını aştığını ve benzerlerinden uzakta, bilinmeyen bir ırmağı boydan boya geçtiğini sanıyorum. Bu bölgede sayısızca orman adamı yaşıyordu. Sanırım, onlann varlığı, Hızlı'ya, sürüye ve bana dönme kararını verdirmişti. Bu varsayımın açıklamasını daha sonra yapacağım.
Gölgeler gitgide uzuyor, bense daha önce hiç duymadığım bir coşkuyla kovalıyor, ama Hızlı'yı bir türlü yakalayamıyordum. Hızlı benden umutsuzca kaçmaya çalışıyor, kendini, benim yakalayamayacağım, ona erişemilayıcı düşmanlarımın yaklaşması... Anlatılmaz sergim, onun yakalanmamak için gösterdiği inat karşısında öfkeyle kaynaşıyordu.
sunun ortasına düştüm. Hızımı onlar bile kesemediler. Sanki çıldırmıştım. Yılanlar bana doğru dikildiler, fakat eğilip bükülerek onlardan kaçtım ve koşmaya devam ettim. Ardından, neredeyse bir boğa yılanının üstüne düşüyordum. Başka zaman olsa onu görür görmez, korkudan çığlık çığlığa, ağacın tepesine kadar tırmanırdım. Nitekim tırmanmadım değil, ama Hızlı'nın tekrar yaşamımdan silineceği korkusu yere atlamama ve koşuyu sürdürmeme yol açtı. İyi kaçmıştım doğrusu. Bu sefer de eski düşmanım sırtlanla karşılaştım, benim tavırlarımdan ortada bir şeyler döndüğünü sezinlemiş olacak ki, bir saat boyunca beni kovaladı durdu.
Bir keresinde de peşimize düşen bir yamuzlan vız geliyordu, en yakındaki hayvanın bir metre ötesine düştüm. Domuzlar bana doğru koştular ve beni, iki kez, Hızlı'nın izlediği yolun dışında, ağaçlara sığınmak zorunda bıraktılar. Yeniden yere indim, geriye döndüm ve peşimde homurdanan, dişlerini gıcırdatan sürüyle birlikte geniş bir açık alanı geçtim.
Diş'le ya da oklarla silahlanmış yirmi Ateş adamıyla dövüşmeye hazır hissediyordum.
Hızh'daysa işler başka türlü gelişiyordu. Çok tedbirli olduğundan, hiçbir tehlikeyle karşılaşmıyordu. Bu uzak döneme bir bakış fırlattığımda, ben yabandomuzlanyla uğraşırken, Hızlı'mn kaçacağı yerde, yeniden koşuya başlayacağım anı beklediğini hatırlıyorum. Hep önümde koşar, kendi seçtiği yolu izlerdi.
Sonunda akşam karanlığı çöktü. Hızlı, beni ağaçların arasında ilerleyen bir sarp yarın yosunlu dönemecinden geçirdi. Sonra bir çalı yığınının içine daldık. Dikenler her tarafımı çizmiş, geçişimi engellemişti. Hızlı, yolu tanıyordu. En ufak bir yara bere almadan paçayı kurtardı. Bu çalılıkların ortasında kocaman bir ağaç yükseliyordu. Oraya tırmandığında onu yakından izledim. Uzun zamandır arayıp da bulamadığım yuvasını yerleştirdiği çatala ulaştığında onu yakaladım.
Sırtlan izimizi bulmuş; ağacın dibine çökmüş, aç sesler çıkarıyordu. Bizim için ne önemi vardı? Dişlerini açığa çıkararak çalılığın arasında görünmez olduğunda onunla alay ediyorduk.
İlkbahardaydık. O mevsimde, gececi sesler artar ve çeşitlilik kazanırdı. Hayşıyordu. Bir diğer gece, ay ışığı altında, ağaçlardan birinin tepesinde, Hızlı'yla birlikte, iki geyiğin kavgasına tanık olduk. Biri erkek öteki dişi iki aslan onlara doğru sürünerek yaklaştı; geyiklerin neyin ne olduğunu anlamalarına fırsat kalmadan, aslanlar üzerlerine atıldı.
Günlerden bir gün, yuvada olmadığımız bir anda ağaca yıldırım düşmeseydi, Hızlı'mn yuvasında kimbilir daha ne kadar yaşayacaktık. Kocaman dallar kırılmış, yuva yıkılmıştı. Yuvayı onarmaya çalıştıysam da, Hızlı artık orada kalmak istemiyordu. Sonraları da anladığım gibi fırtınadan çok korkuyordu. Ve ağacımıza yeniden tırmanmaya onu ikna etmem imkânsız olmuştu.
İşte, böylelikle halayımızdan sonra gidip mağaralarda oturmaya başladık. DüşükşükGöz'ün kaç tane eş aldığını Tanrı bilir. O sıralarda KızılGöz çoktan HızGöz onu yabanköpekleGöz'ün çevresinde bir daire çizer, sarp yarın patikalarından birinde hızla koşar ve küçük mağara sığınağımıza hızla ulaşırdı. Oysaki şimdi hareketleri çok yavaşlamıştı. Kızılmaz ve küçük dallarla kuru dallann ne kadar ağırlık kaldırabileceğini içgüdüsüyle bilirdi.
Bu kovalamaca bitecek gibi değildi. Her yönden, arkadan ormanın arasında gidip geliyorlardı. Sürünün üyeleri arasında anlatılması imkânsız bir heyecan sürüyordu. Hepsi aynı anda bağırıp çağırmaya başladılar. Kızılrukluyorlar, kadınlar da bağırıp çağırıyorlardı. En öfkeli görünen de, Koca
Göz'le boy ölçüşmek neye yarayacaktı? Teke tek dövüşten beklentim olmazdı. Anında beni öldürürdü ki, bu da, olayları olumlu bir yönde geliştirmezdi. Mağaraya ulaşmadan önce Hızlı'yı yakalardı. Böylesi bir halde, eşit olmayan koşullar altında sürdürülen bu mücadeleye katılmak zordu. İçim içimi yerken kendimi tutmaya ve bana yaklaşırken pek sesimi çıkarmamaya çalışıyordum.

Saatler geçiyor, ikindiye yaklaşılıyor ve kovalamaca hâlâ devam ediyordu. KızılGöz öylesine silkeledi ki Hızlı düşerek yandaki ağaca kadar boşlukta yuvarlandı. Hızlı'nın becerisi karşısında ve havada iken bir dalı yakalayarak korkunç bir
mamıştı.
Sürüdekiler göğüslerini sürekli yumruk; Göz sallanıyor ve ağır vücudu bu dalı bir rakkas gibi sallıyordu. Birden Kızılçüstü düştü. Yaralanmamışü, ama, soluğu kesilmiş, yere serilmiş, nefes almaya çalışıyordu.
KızılGöz'e arkadan saldırdım. Bu darbe öylesine sert olmuştu ki, koca dev yere yuvarlandı. Kollarım ve bacaklarımla sarılarak, onu yerKafa umulmadık bir yardımcı gibi çıkagelmişti. Düşmanıma saldırdı, KızılGöz bu işin üstesinden gelebilirdi. Hızlı yüzünden hareketleri engellenmemiş olsaydı, bizi bir saniye içinde unufak ederdi. Neyse ki, Hızlı biraz olsun dinlenmiş, o da saldırıya geçmişti. KızılKafa korkuyla haykırdı. Gelenin kim olduğunu pek anlayamamıştım ama burnuma bir kaplan kokusu geliyordu. Ağaçlardan birine doğru atılırken çizgili bir post gördüm.
dayken onu uyandırmış; biz kendi derdimizle uğraşırken, o da yanımıza kadar süzülüp gelmişti. Hızlı benimkinin yanında bir ağaca sığındı; hiç gecikmeden onun yanına gittim. Onu kollanmın arasına aldım; hıçkırıklarını dindirmek için iyice sarıldım. Aşağıdan kınlan kemiklerin sesi geliyordu. KılıçGöz manzarayı seyrediyor ve ondan çok daha güçlü olan bu canavan şaşkınlıkla seyrediyordu. Biz ise ağaçlann arasından sakin sakin geçerek mağaramıza döndük. Bu sırada, sürü yapraklann arasında eski düşmanını dal ve küfür yağmuruna tutmuştu. KılıçGöz'ün pençeleri arasında gebereceğim kesin kesti; binlerce yüzyıl sonra, gazete okuyan, elektrikli trende yolculuk yapan ve geceleri, kaybolan bir geçmişin masalını anlatan çağdaş insan olan bana kadar uzanan bir köprü kurulmamış olacaktı.
Göz, Hızlı'yı ele ge Kızıl
155miyorlardı. Biz de onların atış menziline girmemeye çalışıyorduk. Kimi zaman içlerinden biri sarp yarın dibinde eğleşecek olsa, bizimkilerden biri hemen koca bir kaya parçası yuvarlıyordu. Buna karşılık yanm düzine ok vücuduna saplanmış bir halde geri dönüyordu. Bu manevra, bir süre sürdü, fakat sonunda sürü insanları kendilerim göstermez oldu ve düşmanlıklar donduruldu.
Ateş adamlarının arkasında, harekâtı yöneten kırış kırış ihtiyarı fark ediyordum. O, harekâtı yönetiyor diğerleri onun emirlerini dinliyordu. Adamların bir bölümü ormanın içine daldı; elleri kollan kuru odunlar, yapraklar ve otlarla dolu geri döndü. Bütün Ateş adamları toplandı. Okları, yaylan yanlannda, dışanya çıkma tehlikesini göze alabilecek herhangi birimizi şişlemeye hazırdılar. Düşmanlarımızdan bazılan en dipteki mağarala ,, , ,
Kemik olmuştu. Hafif bir meltem dumanı arada bir dağıttığından, onu rahatça görebiliyordum. İlikKemik duraladı, kafasını sallayarak, aksırarak, soluk soluğa kayalığa tutunmaya çalıştı. Vücuduna yanm düzine ok saplanmıştı; öne arkaya sallanıp duruyordu. Oldukça ilerlemiş yaşına rağmen hiç de ölmek istemediği belliydi. Hareketleri giderek ağıraksak kalkmaya çabalıyordu ki Ateş adamlanndan biri kocaman bir taşla vura vura kafasını ezdi.
Sürünün birçok üyesi İlik
Göz, karısı ve karısına tutunmuş bebeğiyle sarp yarın tepesine tırmanmayı başardı. Herhalde Ateş adamları, kendileri ateşi hazırlarken bizim yerimizden kıpırdamayacağımızı sanmışlardı; oysa ki boş bulunmuşlardı. Okları, KızılGöz de kaçtı gitti.
Önce üçüncü, sonra dördüncü sıradaki mağaraların duman içinde kaldığını gördüm. Sürüdekilerin bazıları kaçmayı başardıysa da, çoğu oklarla yaralanarak kayalıktan aşağıya yuvarlandı. Uzun yorlardı. Yine de, çok geçmeden, hava oklarla doldu ve kaçanlar yirmişer yirmişer dökülmeye başladı, bazılan doruğa ulaşıp kaçabildi.
O sırada, kaçma isteği merakıma üstün geldi. Oklar durmuştu. Bütün sürü mağaraları terk etmiş gibiydi; belki üst sıralarda birkaç kişi saklanmış olabilirdi. Biz de Hızh'yla birlikte sarp yan aşmaya karar verdik. Ateş adamları bizi görür görmez tiz seslerle haykırmaya başladılar: Bu haykırışlar bana değil, eşime yönelikti. Aralannda söylenerek, parmaklanyla onu işaret ediyorlardı. Onu öldürmeye kalkışmadılar, bize bir tek ok bile atılmadı. Ateş Adamlan kandıncı ve tatlı bir sesle onu çağınyorlardı. Durdum ve aşağıya baktım. Korkudan tir tir titreyen Hızlı yolumuza devam etmemiz için beni sıkışunyordu. Böylece sarp yarın en uç noktasına ulaştık ve ağaçlann arasında gözden kaybolduk.
Bu olay beni her zaman şaşırtmış ve düşündürmüştür. Eğer gerçekten, Hızlı onların sürülerindense, bu adamlardan onlan hatır ni öldürüyordu. Önceden hazırlanmış bir plana göre hareket ediyorlardı. Sürekli artan nüfusları, onların yalnızca kendi topraklarında yaşamasını olanaksız kılıyordu, dolayısıyla onlar da bizim topraklarımıza göz koyuyordu. En adisinden bir

zafer! Bizler savunmasızdık. Acımasız bir soykırım olmuştu bu: Ne genç ne de yaşlı ayrımı yapmışlar, sonuç olarak ülkede izimizi bile bırakmamışlardı.
Bu, bizim açımızdan, dünyanın sonunun gelmesi demekti. Denize düşen yılana sarılır kabilinden ağaçlara sığınmıştık. Fakat çok geçmeden hepimiz aile aile kıstırılarak öldürüldük. Gün boyu, bu adsız cinayetlere seyirci olduk. Ben, meraktan olduğum yere yapışmış, bir türlü oradan aynlamıyordum. HızDüşük'ün nasıl düştüğünü gördüm: Her tarafına oklar saplanmış, eski Göz'ün ne olduğunu da söyleyeyim: Bataklık bölgeden pek uzakta olmayan bir yerde karısıyla birlikte bir ağaç üzerinde yakalandı. Hızlı'yla birlikte uzun uzun bekleyerek bu hesap görme işlemini noktası, virgülüne dek izledik. İşlerine fazlasıyla dalmış olan Ateş adamları bizim varlığımızı fark etmedi bile; zaten biz" de çalılıkta olabildiğince iyi gizlenmeye çalışıyorduk.
Yirmi kadar avcı ağacın dibinde durmuş ok atıyor ve yere düşenleri topluyordu. KızılGöz'ün yanına kadar gidemedi. Çünkü oklardan biri isabet etmişti. Kadın ağır yaralanmış olmalıydı, yerinden kıpırdayamıyordu. Hâlâ ona tutunan bebeğini, bedeniyle korumaya çalışıyor ve Ateş adamlarına yalvarırcasına sesleniyordu. Ateş adamları onun çevresinde bir daire çizdi; tıpkı DüşükGöz'ün karısını dövdüler. Gelgelelim bu oyun onlara çok zevk vermiyordu; çünkü, kadın kendini savunmuyor, öfke belirtisi bile göstermiyorGöz, ağacın kovuğuna gizlenmiş, okların tehlikesinden kurtulmuştu. Saldırganlar kendi aralarında kısaca görüştükten sonra, biri ağaca tırmandı. Yukarıda neler geçmişti? Onu bilmiyorum, yalnızca, Ateş adamının haykırışlarım ve aşağıda kalanların öfke gösterilerini duyduğumu hatırlıyorum; birkaç dakika içinde adamın vücudu yere yapışmış ve kıpırdamaz olmuştu. Diğerleri uzun uzun ona baktılar, kafasını kaldırdılar, ama bırakır bırakmaz kafası tekrar hareketsiz olarak düştü. KızılGöz tüm öfkesiyle ortaya çıkmıştı. Sağa sola yumruklar atıyordu, hatta kocaman parmak162Göz'ün üzerine atıldılar. Bu arada KızılGöz yanm daire çizdi ve öfkeyle kükreyerek koşmaya başladı. Bu arada, birkaç ok havada uçtu ama KızılKulak'la karşılaştık. Saldından bir önceki geceyi mağaralarda geçirmediyse, nasıl kurtuSakal (sürüdeki bir diğer kişi) ile karısı, yüzleri korkuyla gerilmiş bir halde, sesDüşükSakal bu kaynayan yerin üzerinde koştu ve on metre kadar ötede otlarla kaplı bir tepenin üstünde durdu. Karısı onu izlemeye cesaret edememişti. Önce denemeye girişti fakat hain toprağın önüne gelince geriledi.
Hızlı, beni beklemedi bile. HepKulak'la onun yanına vardığımız sırada, Ateş adamları ağaçların altında gözüktü. Hep
Sakal bize ulaşmıştı. Dördümüz birlikte öne doğru atıldık, nereye gittiğimizi bilmeksizin bataklıktan öteye yol almaya başladık.
engin topraklan sular basıyordu. Bu geçici yağışlarla, ağaçlarda tutsak kalarak günler boyu açlık ve sefalet çektik.
Acıklı bir manzara bende özellikle derin iz167Göz artık aramızda değildi. Aynca, bir tek çocuk bile bu korkunç serüvenden sağ kurtulamadı.
Deniz kıyısında geçirdiğimiz yıllara kadar uzanmayacağım. Oradaki konumumuz pek mutlu değildi. Hava soğuk ve dondurucuydu. Sürekli aksırıp öksürüyorduk, bu tür bir yer sağlığımıza uygun değildi. Gerçi yeni çocuklar doğdu ama çok küçük yaşta ölüyorlardı ve ölüm sayısı doğum sayısından fazla olduğundan, sürümüz sürekli azalıyordu.
Üstelik besinlerimizin kökten değişikliği hiç işimize yaramıyordu. Bitki ve meyve çok az bulduğumuzdan, balık yemeye başladık. Midye, deniz taraklan, deniz salyangozları ve fırtınayla karaya vurmuş kocaman yengeçler yedik. Aynı şekilde, yenilebilir bir sürü yosun cinsi keşfettik. Fakat beslenme düzenimizdeki bu altüstlük, mide hastalıklarına yol açtı. Hiçbirimiz kilo almıyorduk. Hepimiz bir deri bir kemik kalmış, sindirim bozukluğu çeken hasta görünümünü almıştık.
doğuya devam ettik. Buralar iyiydi, ısı uygundu; yeniden ormana daldık. Az bir zaman sonra dağlan aşarak daha ormanlık bir bölgeye indik. Denizden ne kadar uzaklaşırsak iklim o denli ılımanlaşıyordu. Uzun yolculuğumuz bizi geniş bir ırmağın kenarına kadar getirdi. Sanırım Hızlı burayı daha önceden biliyordu, sürüden uzakta kaldığı dört yıl boyunca buralarda dolaştığı kuşkusuzdu. İki ağaç kütüğüne binerek öbür kıyıya çıktık ve sarp yan tırmanarak doruğunda yöni yuvamızı kurduk: Ulaşılması güç ve aşağıdan görünmeyen bir mağarada yuvalandık'.
Artık öykümün sonuna yaklaşıyorum. Hızlı ile birlikte buraya yerleştik. Ve birlikte çocuklanmızı yetiştirdik.
Burada anılanm kesiliyor. Başka bir yere göç etmedik; düşlerim bu yüksek ve ulaşılması güç mağaradan öteye gitmedi. Kalıtım yoluyla düşlerinin özünü almış, varlığı yaşantımın... ya da daha doğrusu gerçek ben değil
Diş tam insan değildim. Herhangi bir devirde ve doğrudan bir bağlantıyla, çifte kişiliğimin bu bileşkelerinin birbiriyle bir bağlantısı olmalı. Sürü, ortadan kayDiş çocuklann171Göz onlara doğru

ilerledi. Korku içindeki orman adamları daha bir gerilediler. Oysa Kızıl; man adamlarının sürüsünden başka bir ihtiyar olan, KızılGöz dairenin ortasına çöreklendi. Bu satırları yazarken gözleri kan çanağına dönmüş, bakışlarını orman adamlarının üzerinde gezdiren KızılGöz'dü! Orman adamları sürüsünün üyesi!